

EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSMIESTEN

KERTOMUS

VUODELTA 1933

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

**HELSINKI 1934
VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO**

Talouselämä Suomessa vuonna 1933.

Yleisiä piirteitä.

Teollisuus.

Tunnusomaista Suomen talouselämän kehitykselle päättyneenä vuonna oli raha- ja pääomamarkkinain keveneminen sekä korkokannan aleneminen. Tässä suhteessa Suomen talouselämä siten joutui lamakauden viimeiselle vaiheelle ominaiseen tilaan. Toiselta puolen ulkomaankauppa ja eräät tuotantoalat osoittivat ilmeisiä toipumisen, jopa vilkastumisen merkkejä, mitkä tosiasiat viittaavat lamakauden väistymiseen sen kauden tieltä, jota suhdannetutkimuksissa on tapana sanoa toipumiskaudeksi. Nämä molemmat tosiasiat olivat omansa lisäämään luottamusta maamme talouselämään ja siten vahvistamaan sitä luottamusta maamme mahdollisuuksiin selvitä pulakaudesta ilman liiallisia vaurioita ja erikoisesti Suomen markan arvon pysyvyyteen, mikä jo edellisen vuoden lopulla alkoi vahvistua, sen jälkeen kun pyrkimykset inflatioon oli saatu torjutuksi.

Nämä ilahduttavat ilmiöt eivät kuitenkaan vielä ulottuneet taloustoiminnan kaikille aloille. Varsinkin maatalous sai edelleen taistella suuria vaikeuksia vastaan, jotka ilmeisesti vain osaksi ovat suhdanteista riippuvaiset, maailmantaloudessa tapahtuvien rakennemuutosten ja nykyisen valtioiden välisen kauppapoliittisen suunnan ollessa niiden pääsyinä. Kansainväliset seikat vaikuttavat syvästi Suomen talouselämän kehitykseen; maailmanmarkkinoiden kehityksestä riippuu myös, pääseekö nykyinen taloudellinen toipumisuunta vakaantumaan ja leviämään ja siten vahvistumaan uudeksi nousukaudeksi, vai jatkuuko nykyinen epävarmuuden tila.

Talouselämän toipuminen ilmeni selvästi teollisuuden alalla yleensä, joskaan se ei vielä ulottunut sen kaikkiin haaroihin. Unitaksen indeksin mukaan teollisuuden tuotantoarvo (kun 1926 = 100), saavutettuaan pohjan, 79 pistettä v. 1931, nousi 84:ään v. 1932 ja edelleen 97:ään viime vuonna. Noususuunta oli vielä viime vuoden alussa heikko, mutta vahvistui vuoden kuluessa. Indeksien mukaan tuotantoarvo oli ensimmäisellä neljänneksellä noin 7 %, mutta neljännellä neljänneksellä jo 19 % suurempi kuin vastaavana aikana edellisellä vuonna. Koko vuoden teollisuustuotanto oli arvoltaan noin 13 % suurempi kuin v. 1932. Ennakoarvion mukaan teollisuustuotannon bruttoarvo oli noin 10,700 milj. mk, vastaten 9,550 milj. mk v. 1932.

Tilanteen paraneminen oli suurin saha-teollisuuden alalla. Sahatuotteiden vienti kasvoi 736,100 standartista v. 1932, 982,600 standarttiin viime vuonna, nousten siten suuremmaksi kuin yhtenäkin vuonna siten vuoden 1929. Huomattava on kuitenkin, että tähän sisältyy noin 60,000 standarttia venäläisen sahatavaran jälleenvientä. Kun sahatuotteiden hinnat myös ovat parantuneet, on maamme tästä vanhastaan tärkeästä vientitavarasta saama tulo huomattavasti kasvanut. Myös muiden puunjalosteiden vienti lisääntyi jonkin verran, mutta niiden hintasuhteet olivat edelleen huonot. Markkinasuhteiden takia ja osaksi myös kansainvälisissä sopimuksissa tehtyjen rajoitusten johdosta, nämä teollisuuden haarat eivät voineet käyttää koko tuotantokykyään. Tästä huolimatta

Sisältö:

	Siv.		Siv.
<i>Talouselämä Suomessa vuonna 1933:</i>		<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita:</i>	
Yleisiä piirteitä	3	Ehdotukset setelinannon ja luotonannon laajentamiseksi	17
Teollisuus	3	Ehdotus uuden hypoteekkilaitoksen perustamisesta	17
Maatalous	4	Rahanlyöntitulot	17
Työmarkkinat	5	Pankin voiton käyttö	17
Ulkomaankauppa	5	Setelien lunastus	18
Kotimaankauppa	6	Eläkkeet	18
Liikenne	6	Arvottoman saatavan poisto	18
Raha- ja pääomamarkkinat	6	Tilintarkastus	18
Maksutase ja pääomaliike	8	Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus	18
Suomen markan arvo ja hintasuhteet	9	Inventtaukset ja haarakonttorien tarkastus	18
<i>Suomen Pankin toiminta:</i>		Haarakonttorien valvojat	19
Rahan arvo ja valuuttakauppa	10	Pankkivaltuusmiehet ja tilintarkastajat ...	19
Lainananto	10		
Korkomäärät	12	<i>Läite: Pankkivaltuusmiesten valvonnan alaiset rahastot</i>	21
Setelistö	13		
Pankin suhde valtioon	14		
Ulkomaiset suhteet	14		
Pankin tilinpäätös	14		

tuotanto lisääntyi, koska edellisinä vuosina oli rakennettu eräitä uusia tehtaita ja viimekin vuonna suoritettiin tuotantoa lisääviä uudistuksia.

Tärkeimmistä vientitavaroista on mainittava, että faneerin vienti kasvoi 80,648 tonnista v. 1932 95,949 tonniin viime vuonna, mekaanisen puuvanukkeen vastaavasti 180,096 tonnista 207,916 tonniin, sulfiittisellulosan 562,002 tonnista 593,317 tonniin, sulfaattisellulosan 194,895 tonnista 204,561 tonniin ja paperin vienti 288,692 tonnista 319,349 tonniin. Myös pyöreän puun viennissä oli havaittavissa nousua. Puuvanukkeen, sellulosan ja paperin vienti oli suurempi kuin minään aikaisempana vuonna. Vuoden loppupuolella alkoi vedenpuute tehdä haittaa varsinkin puuvanukkeen tuotannolle. — Kaikkiaan vientiteollisuuden tuotantomäärä Unitaksen indeksin mukaan oli noin 13 % suurempi kuin v. 1932, tuotantoarvon nousun ollessa hiukan suurempi eli noin 17 %.

Kotimarkkinateollisuudessa ilmenevä tuotannon vilkastuminen oli myöskin sangen epätasainen. Keskimäärin tuotantoarvon lisäys Unitaksen indeksin mukaan oli noin 14 %. Suurin nousu oli havaittavissa metalliteollisuudessa, noin 20 %, sekä kutoma-, ravinto- ja nautintoaineynnä nahka- ja jalkineiteollisuudessa noin 15 %. Sitä vastoin rakennustoiminta oli jatkuvasti lamassa. Helsingissä valmistui v. 1933 49 uudisrakennusta, jotka sisälsivät 1,359 huonetta ja 355,750 m³, kun vastaavat luvut vuodelta 1932, jolloin rakennustoiminta niinkään oli vähäistä, olivat 86 rakennusta, 3,918 huonetta ja 755,017 m³. Vuoden lopulla alkoi kuitenkin näkyä ensimmäisiä oireita myös rakennustoiminnassa vallinneen lamaannuksen väistymisestä. Myöskin sementin menekin lisääntyminen 12 %:lla viittaa siihen, että aallon pohja on sivuutettu, mutta vielä pitäisi menekin kasvaa puolella määrällään ennenkuin saavutettaisiin edellisenä aikana normaaliksi katsottu taso.

Metsätyöt vilkastuivat suuresti. Tehtyjen laskelmien mukaan ilmoitettiin viime vuonna hakatun 34.0 milj. runkoa järeätä puuta ja 5.7 milj. m³ pientavaraa. Nämä määrät ovat noin kaksi kertaa suuremmat kuin v. 1932 ja lähes kolme kertaa suuremmat kuin v. 1931, jolloin metsätyöt olivat pienimmillään. Arvion mukaan suoritettiin kantorahoina v. 1933 noin 850 milj. mk, mutta kahtena edellisellä vuonna vain 450 ja 280 miljoonaa.

Maatalous.

Seurauksena kevään ja kesän kuivuudesta oli, että kevätiljan ja heinien sato tuli verraten heikko. Sitä vastoin vehnän, rukiin ja perunain sato oli runsas ja hyvä. Kokonaismäärältään sato laskettiin noin 2,983 milj. rehuyksiköksi, joten se oli vähän pienempi kuin edellisinä vuosina; se oli nimittäin v. 1932 3,192 milj. ja 1931 3,091 milj. rehuyksikköä. Myös sadon arvo oli rahassa laskettuna ennakoarvion mukaan vähän alempi kuin lähinnä edellisellä vuonna, nimittäin 4,835 milj. mk viime vuonna, vastaten 5,312 milj. v. 1932, mutta jotenkin samansuuruinen kuin v. 1931, jolloin sadon arvo oli 4,820 milj. mk.

Hintasuhteet olivat jatkuvasti maataloudelle epäedulliset. Tullien avulla oli kuitenkin mahdollista pitää viljan hinnat kohtuullisella tasolla, mutta valtion antamasta tuesta huolimatta varsinkin voin ja munien hinnat vuoden lopulla painuivat poikkeuksellisen alhaisiksi. Kun voin halpuus oli omansa lisäämään sen kulutusta kotimaassa, pieneni vienti jyrkästi aleten 11,885 tonniin, vastaten 14,524 tonnia v. 1932 ja 17,403 tonnia v. 1931. Sen sijaan lisääntyi lihan vienti, kun kaikki lajit otetaan huomioon, 3,472 tonnista v. 1932 4,053 tonniin viime vuonna, ja juuston vienti vastaavasti 3,277 tonnista 4,176 tonniin sekä munien vienti 6,267 tonnista 9,976 tonniin. Mutta hintojen alenemisen takia sekä voin viennin vähenemisen joh-

dosta tässä mainittujen maataloustuotteiden viennin arvo oli vain 455.5 milj. mk, kun se v. 1932 oli ollut 497.1 miljoonaa.

Näissä oloissa maatalousväestö ei saanut maatalouden tuotosta tarvitsemaansa apua. Sen sijaan tämän väestön toinen tulolähde, metsät, niinkuin edellä on mainittu, antoi jälleen pitkästä ajasta hyvän tuloksen: lisätuloja sekä metsien myynnistä että metsätöistä.

Myös aleneva korkotaso oli omansa tuotamaan helpotusta velkaantuneille maanviljelijöille. Vaikka valtion toimenpitein monin tavoin koetettiin säilyttää nykyiset maanviljelijät tiloillaan, ei kuitenkaan ollut mahdollista estää liikaa velkaantuneiden maanomistajain vararikkoa. Maanviljelys-tilojen pakkohuutokauppojen luku oli viime vuonna 3,296, vastaten 2,526 ja 1,640 kahden edellisenä vuonna.

Työmarkkinat.

Työmarkkinat olivat koko kuluneen vuoden ajan huonot, joten valtion ja kuntien oli pakko samalla tavoin kuin edellisinäkin vuosina järjestää yleisiä töitä ja harjoittaa muunkinlaista työttömyyspolitiikkaa. Tilanne oli kuitenkin melkoista helpompaa kuin lähinnä edellisellä vuonna ja parani varsinkin vuoden loppukuukausina. Työttömyystoimistojen luetteloissa olevien työttömien luku, joka v. 1932 maaliskuulla nousi huippuunsa, yli 90,000:n, ja vuoden päättyessä oli noin 82,600, ei viime vuonna kertaakaan noussut näihin määriin, vaan pysytteli säännöllisesti alemmalla tasolla kuin silloin. Vuoden päättyessä työttömyyslautakuntien kirjoissa oli noin 41,000 henkeä, joten vähennys vuoden kuluessa oli runsaasti 50 %. Näistä oli noin 17,000 valtion ja kuntien järjestämissä varatoissa, joten todella työttömiä oli noin 24,000. Osaksi tämä väheneminen on kuitenkin uusista työttömien rekisteröimistä koske-

vista ohjeista johtuvaa. Työmarkkinain paraneminen johtui pääasiallisesti metsätöistä ja kohdistui niinmuodoin maaseudulle. Kaupungeissa työttömien luvun väheneminen oli paljon pienempi, sillä vaikka eräät teollisuushaarat lisäsivät tuotantoon, eivät ne sanottavasti lisänneet työläiskuntaansa.

Työmarkkinain parantuessa on palkkasokin, joka varsinkin metsätöissä ynnä erilaisissa tilapäistöissä oli laskenut kovin alas, alkanut kohota. Viime vuonna ei tässä suhteessa kuitenkaan vielä ehditty läheskään saavuttaa laskukauden aikana menetettyä tasoa.

Ulkomaankauppa.

Ulkomaankauppa vilkastui melkoisesti päättyneenä vuonna. Kauppavaihdon kokonaisarvo oli ennakkotietojen mukaan 9,214 milj. mk, s. o. 13 % suurempi kuin v. 1932. Verrattuna huippuvuoteen 1928 ulkomaankaupan arvo kuitenkin edelleen oli 35 % pienempi. Tuontivolyyymi oli viime vuonna noin 18 % suurempi kuin lähinnä edellisellä vuonna ja samalla jonkin verran suurempi kuin v. 1931, mutta pienempi kuin vuosina 1926—1930. Tuonin arvon viimevuotinen lisäys oli vähän pienempi eli noin 12 %, mikä johtui siitä, että tuontitavaroiden hinnat alenivat, indeksin mukaan noin 5 %. Täten tuonin arvo oli 3,926.0 milj. mk. Viennin volyyymi lisääntyi noin 15 %. Siten vienti, jonka volyyymi lamakautena oli supistunut verraten vähän, määrältään nousi suuremmaksi kuin minään aikaisempana vuonna. Vientitavarain hinnat alenivat keskimäärin 1 %:n, joten viennin arvo lisääntyi 14 % nousten 5,288.2 milj. markkaan. Verrattuna huippuvuoteen 1928 viennin arvo edelleen oli 18 % alle huipun.

Viennin kasvaessa tuontia enemmän kauppatase muodostui vieläkin paremmaksi kuin edellisellä vuonna saavutettu ennätys.

Vientienemmyys oli 1,362.2 milj. mk, vastaten 1,129.2 ja 992.0 milj. mk kahtena edellisenä vuonna. Tällainen kauppatase oli tietysti nykyisissä epävarmoissa oloissa hyvä saavutus, jonka pohjalla maamme ulkomaista maksusuhdetta voitiin suuresti vakauttaa. Mutta toiselta puolen se osoittaa kansan laajojen piirien ostokyvyn olleen kovin alhaisen ja kansantalouden siten epäterveellä kannalla. Todennäköisesti taloudellisten olojen parantuessa tämäkin seikka vähitellen tasoittuu, jolloin myös on edellytettävä tuonnin lisääntyvän.

Edellisessä esityksessä on jo tehty selkoa tärkeimpien vientitavarain viennin kehityksestä. On syytä vielä mainita, että vientiarvon lisäys pääasiallisesti johtui puutavaramarkkinain elpymisestä. Puutavarain ja puuteosten viennin arvo oli näet viime vuonna 2,270.4 milj. mk, s. o. 613.1 milj. mk eli 38 % suurempi kuin vuonna 1932. Tämä tavaryhmä saavutti siis jälleen ensimmäisen sijan viennissämme ennen paperivanukkeen, pahvin ja paperin ryhmää, jonka vientiarvo lisääntyi vain 51.0 milj. mk, nousten siten 2,107.9 milj. markkaan. Mitä tulee tuontiin, on mainittava, että sen lisäyksestä suurin osa tuli raaka-aineiden ja toisessa sijassa koneiden osalle. Siten tuotantoa palvelevien tavaroiden osuus tuonnin kokonaisarvosta kasvoi 55.8 %:sta v. 1932 60.0 %:iin viime vuonna, mikä nousu on omansa antamaan lisävalaistusta elinkeinoelämän elpymiselle.

Kotimaankauppa.

Kotimainen kauppavaihto oli pitkin vuotta vähän vilkkaampi kuin kahtena lähinnä edellisenä vuonna, mutta jäi pienemmäksi kuin vuosina 1927—1930. Lisäystä ilmeni kaupan melkein kaikilla aloilla ostoitaen ostokyvyn ja ostohalun alkaneen parantua, vaikka alhainen palkkataso oli omansa tätä kehitystä hidastuttamaan. Yhdeksältä tukkuliikkeeltä koottujen tie-

tojen mukaan niiden koko vuoden myynti nousi 2,668.5 milj. markkaan, mikä tietää noin 10 %:n myyntiarvon lisäystä. Kun hintataso suurin piirtein on pysynyt entisellään, on lisäys johtunut myytyjen tavaramäärien kasvamisesta.

Liikenne.

Talouselämän vilkastuminen tulee näkyviin myös merenkulkua ja rautatieliikennettä koskevista luvuista. Lastissa lähteneiden alusten tonniluku oli viime vuonna noin 23 % suurempi kuin vuonna 1932. Kun kauppalaivastoomme parina viime vuotena on liitetty joukko ulkomailta ostettuja aluksia, arvioidaan kauppalaivastomme viime vuonna bruttorahteina ansainneen enemmän kuin minään aikaisempaa vuonna. — Rautateiden tavaraliikenne on niinkään vilkastunut, mikä ilmenee sekä sen tuloista että erikoisesti siitä, että niiden kuljettama tavaramäärä tammi—marraskuulla oli 20 % suurempi kuin samoina kuukausina 1932. Sahaliikkeen elpyminen on tietysti tärkeimpänä syynä liikenteen kasvamiseen.

Raha- ja pääomamarkkinat.

Rahamarkkinoilla v. 1932 vallinneiden erittäin epäedullisten olosuhteiden jälkeen tapahtui käänne mainitun vuoden joulukuussa, josta alkaen tila on jatkuvasti helpottunut. Syynä käänteeseen oli luottamuksen palaaminen. Tämä taas perustui osaksi inflatiopelon väistymiseen, osaksi huomioon, että maamme talouselämä alkoi toipua ja että ulkomaisten maksusuhteittemme hoito ei ollut käynyt talouselämällemme ylivoimaiseksi. Ratkaiseva tekijä oli suuri vientienemmyys; kun siitä saadut varat ylittivät sen määrän, minkä vakinaisen velan hoito ja ulkomaisten lyhytaikaisten velkain suorittaminen vaati, se suoraan alkoi vaikuttaa helpottavasti oman

maamme rahamarkkinoihin. Seurauksena onkin, että tuskin voidaan osoittaa toista ajankohtaa, jolloin rahamarkkinat olisivat olleet yhtä keveät kuin nyt vuoden vaihteessa. Mutta tämä helpponeminen on pääasiallisesti tapahtunut pankkien luotonannon supistumisen tietä. Sitä vastoin pääomien kertyminen luottolaitoksiin edelleen oli vähäistä, joskaan ei enää tarvitse puhua pääomien kulutuksesta, niinkuin lähinnä edellisinä vuosina.

Alkuvuodesta, jolloin rahan tulo pankkeihin yleensä on runsainta, talletusten kasvu kaikissa luottolaitoksissa yhteensä oli 314.7 milj. mk. Edellisenä vuonna vastaava lisäys oli vain 31.6 milj., v. 1931 217.6 milj. sekä v. 1930 365.6 milj. mk. Vuoden jälkipuoliskolla otot jälleen ylittivät panot, mutta kun korot vuoden vaihteessa lisättiin tileihin, oli tuloksena, että talletusten kokonaisuus oli 124.4 milj. mk suurempi kuin kesäkuun lopussa; kahtena edellisenä vuonna oli sitä vastoin vastaavana aikana tapahtunut 211.5 milj. ja 571.3 milj. markan vähennys. Vaikka näin oli havaittavissa melkoinen parannus verrattuna kahteen edelliseen vuoteen, on pantava merkille, että talletusten lisäys koko vuoden aikana oli vain 4 %, toisin sanoen tallettajain saamiset eivät kasvaneet edes korkojen määrällä.

Liikepankkien asema keveni pitkin vuotta. Niiden lainananto supistui 576.8 milj., painuen 7,641.8 milj. markkaan; verrattuna v. 1929 saavutettuun huippuun luotonanto siten oli supistunut 2,405.1 milj. mk eli noin 24 %. Liikepankkien koko luotonotto kasvoi kuluneena vuonna 341.5 milj. mk, nousten 7,496.2 milj. markkaan, joten sen määrä oli 786.2 milj. mk eli runsaasti 9 % pienempi v. 1930 saavutettua huippua. Luotonannon ja luotonoton välinen jännitys, joka vuosina 1928 ja 1929 oli ylittänyt 2,000 milj. markan ja joka vielä vuoden 1932 päättyessä oli 1,063.9 milj. mk, supistui viime vuoden lopussa

145.6 milj. markkaan. Liikepankkien tilan tavaton helpponeminen ilmeni myös siitä, että rediskonttausten määrä, joka vuoden alkaessa oli 301.1 milj. mk, nopeasti väheni ja että niitä ei lainkaan ole esiintynyt pankkien tileissä lokakuun jälkeen. Samalla liikepankkien kassa, joka vuoden alkaessa oli 245.7 milj. mk, saavutti ennätysten nousten 535.2 milj. markkaan. Kun liikepankkien asema täten keveni, kävi niiden vuoden taitteessa mahdolliseksi ryhtyä siihen puhdistukseen, minkä nousukauden aikana myönnettyjen luottojen laskukauden aikana aiheuttamat tappiot tekivät monille niistä välttämättömäksi.

Suomen Pankin asemassa tapahtui vastaavanlainen keveneminen, niinkuin edempänä tarkemmin esitetään.

Rahamarkkinain keveneminen toi muusaaan korkokannan alenemisen. Suomen Pankki alensi diskonttokorkonsa 6 ½ %:sta 4 ½ %:iin, niinkuin järempänä tarkemmin kerrotaan. Yleinenkin korkokanta aleni huomattavasti. Rahalaitosten yhteislautakunnan päätöksen nojalla talletuskorkoja alennettiin kahdesti, ½ % kummallakin kertaa, niin että 6 kuukauden talletuksista vuoden jälkipuoliskolla maksettiin korkoa 4 ½—5 %. Luottolaitosten antolainauskorot painuivat vastaavasti.

Rahamarkkinain keveneminen alkoi vähitellen vaikuttaa pääomamarkkinoihin ja niillä esiintyviin korkoihin. Obligatioiden kurssit nousivat huomattavasti, Unitaksen indeksin mukaan (kun 1926 = 100) 96:sta joulukuussa 1932 115:een joulukuussa 1933, s. o. korkeammalle tasolle kuin ne ovat olleet moneen vuoteen. Käyttäen tätä hyväkseen useat teollisuuslaitokset ryhtyivät obligatioita emittoimalla vakauttamaan eräitä lyhytaikaisia kalliimpikorkoisia velkojaan. Myös pari kaupunkikuntaa laski liikkeelle uusia obligatioita. Samoista syistä osakkeiden kurssit nousivat melkoisesti pitkin vuotta, Unitaksen indeksin mukaan 97:stä 123:een. Sitä vas-

toin se yrittäjätoiminta, joka ilmenee uusien osakeyhtiöiden perustamisena ja vanhojen yhtiöiden uusina osakeanteina, edelleen oli lamassa.

Pääomakorkojen aleneminen oli omansa helpottamaan kaikkien lainavaroja käyttävään yrittäjien asemaa. Erikoisesti on mainittava, että useat asuinkiinteistöt, joiden taloutta vuokrien lasku oli järkyttänyt, vuoden lopulla, kun niidenkin luotoista suoritettavat korot melkoisesti alenivat, jälleen pääsivät asemaansa vakauttamaan.

Osoitukseksi rahamarkkinain kevenemisestä on vielä mainittava, että vireille pantuja vararikkoja oli viime vuonna 1,251, vastaten 1,915 ja 2,417 kahtena edellisenä vuonna. Vielä suurempi oli vekseliprotastien väheneminen. Kun protestattujen vekselien arvo v. 1931 oli 162.7 milj. ja v. 1932 103.8 milj. mk, oli se viime vuonna vain 43.8 milj. mk.

Maksutase ja pääomaliike.

Vielä ei ole käytettävissä kaikkia maksutaseen laskemiseen tarvittavia tilastotietoja, mutta eräitä päätelmiä voi jo nytkin tehdä. Tavallisina vuosina maksutaseen tulos pääasiallisesti on riippuvainen kauppataaseesta, sillä rahdeista, siirtolaisten rahalahetyksistä, matkailuliikenteestä y. m. lähteistä saadut tulot ovat yleensä riittäneet peittämään vastaavat menot sekä maksutaseen suurimman menoerän, ulkomaisista luotoista maksetut korot. Varmaankin tulos myöskin viime vuodelta oli tällainen, kenties edullisempikin, sillä rahtitulot ovat todennäköisesti lisääntyneet, matkailuliikenteen maahan jättämä tulo niinikään. Ja joskin on luultavaa, että siirtolaisten rahalahetykset, jotka v. 1932 erikoisista syistä olivat tavallista suuremmat, jälleen ovat supistuneet, on toiselta puolen ilmeistä, että korkomenotkin ovat pienentyneet, osaksi johtuen velkamää-

rän vähenemisestä, osaksi dollarivelkojen koron helpponemisesta dollarikurssin laskun johdosta. Näin ollen ei erehtyne suuresti, jos laskee maksutaseen, kun pääomaliikettä ei oteta huomioon, osoittavan noin 1,300—1,400 milj. markan tuloenemmyyden.

Toiselta puolen tiedetään Suomen ja ulkomaiden välisestä pääomaliikkeestä, ettei viime vuonna sijoitettu ulkomaille, ainoatakaan uutta obligatiolainaa. Mahdollisesti on joitakin vähäisiä obligatiomääriä myyty ulkomaille, mutta näiden arvon ylittää monin kerroin se obligatiomäärä, mikä on ostettu ulkomailta säännöllisiä tai ylimääräisiä kuoletuksia varten taikkapa vakuutus- ja luottolaitosten sekä yksityisten kassoihin. Näihin tarkoituksiin on arvioitu käytetyn noin 300 milj. mk. Mitä tulee lyhytaikaisiin velkasuhteisiin, näyttää siltä, ettei enää ole jatkunut sitä ulkomaisten lyhytaikaisten velkojen maksamista, mikä edellisinä vuosina rasitti rahamarkkinoita; onpa näiden velkojen kokonaisuus taloustoiminnan ja kaupan vilkastuessa ja luottamuksen vahvistuessa jälleen alkanut kasvaa. Mutta toiselta puolen myös maamme lyhytaikaiset saatavat, jotka edellisinä vuosina supistuivat noiden velansuoritusten johdosta, jälleen ovat alkaneet kasvaa, mikä on seuraus kauppataaseen edullisuudesta. Siten voidaan laskea lyhytaikaisten velkojen ja saatavien välisen erotuksen, joka vuosi sitten osoitti noin 700 milj. markan nettovelkaa, nyttemmin painuneen umpeen. Tämä tietää siis todellisuudessa vastaavansuuruista pääomansijoitusta ulkomaille. Lisäksi on otettava huomioon, että kun tämän laskelman ulkomaiset velat ja saatavat ensimmäiseen on laskettu eri valuuttojen vanhojen pariarvojen pohjalla, saatavien todellinen lisäys nykyisissä markoissa on arviolta 150 milj. mk suurempi.

Vaikka nämä laskelmat eivät ole tyhjentyviä, antavat ne kuitenkin havainnollisen

käsityksen siitä, kuinka suuresti maamme maksusuhde ulkomaihin kertomusvuoden aikana on parantunut. Vertailun vuoksi mainitaan vielä, että maamme lyhytaikainen ulkomainen nettovelka vuoden 1931 päättyessä oli noin 3,100 milj. mk.

Suomen markan arvo ja hintasuhteet.

Suomen markan arvo pysyi kertomusvuoden aikana kiinteänä. Tämä pitää paikkansa siihen katsomatta, käytetäänkö arvon mittana markan ulkomaista vai kotimaista ostovoimaa.

Suomi on kuulunut n. s. puntaryhmään. Punta noteerattiin vuoden alkukuukausina tapahtuneiden vähäisten vaihteluiden jälkeen kiinteästi arvoon Smk 227:—. Tämän johdosta markan suhde kultavaluuttoihin vaihteli samalla tavoin kuin puntakin. Mutta vaihtelut olivat viime vuoden aikana verraten vähäiset. Siten Ranskan frangi joulukuussa 1932 keskimäärin noteerattiin Smk. 271: 84 ja joulukuussa 1933 jälleen Smk. 271: 77.

Myös tavaroiden hinnoissa mitattuna Suomen markan arvo pysyi viime vuoden aikana hyvin kiinteänä. Tukkuhintaindeksi vaihteli vuoden varrella 90 ja 88 välillä ja oli joulukuussa 1933 89 eli pisteen alempi

kuin vuotta aikaisemmin. Elinkustannusindeksissä oli havaittavissa heikosti aleneva suunta, mikä ei olekaan ihmeteltävää, kun vähittäishinnat aina seuraavat tukkuhintojen jäljessä ja niiden lasku aikaisemmin oli ollut paljon pienempi.

Tärkeämmät kuin yleisen hintatason pienet muutokset olivat hintojen keskinäisessä suhteessa tapahtuneet siirrot. Näistä on ennen kaikkea pantava merkille tuonti- ja vientitavarain hintojen erilainen kehitys. Tuontitavarain hintaindeksi nousi vuoden 1931 lopulla rinnan valuuttakurssien kanssa 65:stä syyskuussa 95:een joulukuussa. Sen jälkeen se, ulkomaisten hintojen yleensä laskiessa, painui 89:ään joulukuussa 1932 ja vihdoin 84:ään viime joulukuussa. Vientitavarain hintojen nousu oli vuoden 1931 lopussa melkoista pienempi, nim. 65:stä lokakuussa 79:ään joulukuussa, josta ne vuoden 1932 aikana vähitellen alenivat ja olivat joulukuussa 72. Kuluneena vuonna tätä laskua ei kuitenkaan enää jatkunut, vaan hintaindeksi osoittaa 10 pisteen nousua 82:een viime joulukuussa. Täten hintakehitys, joka vuosina 1931 ja 1932 oli maallemme hyvin epäedullinen, viime vuonna sai suotuisan käänteen vientihintojen jälleen alkaessa läheta tuontihintojen tasoa.

Suomen Pankin toiminta.

Rahan arvo ja valuuttakauppa.

Maailman rahaoloissa on viime vuoden aikana ja varsinkin sen loppupuolella ollut havaittavissa melkoista vakaantumista. Johtavista maista Englanti on jälleen voinut palauttaa punnan arvon jokseenkin vakaaksi, vaikka sitä vielä ei olekaan sidottu kultaan. Useat muut maat ovat voineet pitää rahansa punta-arvon jokseenkin vakaana. Toisaalta varsinkin Saksan ja Yhdysvaltain rahaolojen epävarmuus sekä epätietoisuus Ranskan ym. maiden kultakantojen pysyvyydestä on edelleen estänyt eri maiden rahojen kansainvälisten suhteiden kiinteyttä sekä haitannut rahoilojen kansainvälistä järjestymistä. Eikä yksikään vuoden 1931 järkytysten johdosta kultakannasta luopunut maa ole vielä palannut siihen takaisin.

Näissä oloissa on meilläkin katsottu tarpeelliseksi jatkaa väliaikaista tilaa ja lykätä kultakantaan palaaminen edelleen, valtuuttamalla Suomen Pankki vuoden 1934 loppuun poikkeamaan setelinlunastusta koskevista ohjesääntönsä määräyksistä.

Niinkuin pankkivaltuusmiesten kertomuksessa vuodelta 1932 mainittiin, vaati markan arvon säilyttäminen suuremmilta heilahteluilta maailmanpulan yhä vaikeutuessa Pankilta erikoista huolta. Valuuttavaraston heikkenemisen vuoksi turvauduttiin sanottuna vuonna vielä ulkomaiseen krediitiiviinkin, jota tosin ei tarvinnut käyttää. Viime vuonna tapahtunut yleinen taloudellisten olojen vähittäinen vakaantuminen on tunnettu Suomen Pankissa m. m. markan arvosta koituvan huolenpidon keventymisenä.

Vuonna 1933 valuuttavarasto on voimakkaasti aktiivisen ulkomaankaupan ansiosta ollut varsin riittävä. Se oli vuoden alussa, jos 191 miljoonan markan ulkomainen krediitiivi luetaan mukaan, 505.2 milj. mk, kasvoi sitten nopeasti, saavuttaen jo helmikuun lopussa 771.9 milj. markan määrän. Sen jälkeen varasto pysytteli jokseenkin samansuuruisena heinäkuuhun saakka, mistä lähtien se jälleen lisääntyi vuoden loppuun saakka, siitä huolimatta, että ulkomainen krediitiivi marraskuussa pieneni noin puoleen ja joulukuussa lopetettiin kokonaan. Vuoden lopussa valuuttavarasto oli 954.0 milj. mk.

Valuuttakauppa on koko vuoden ollut täysin vapaa.

Tämän suuntainen valuuttakaupan kehitys teki mahdolliseksi markan arvon vakaana pitämisen. Punnan hinta markoissa noteerattiin vuoden alussa 227: 50. Maaliskuun 3 päivästä alkaen se on ollut pysyvästi 227: —. Koska Skandinaavian maat ovat myös seuranneet puntaa, ovat niiden rahojen hinnat Suomen markoissa pysyneet vuoden aikana verrattain vakaina. Dollarin markka-arvo sen sijaan on tuntuvasti vaihdellut. Vuoden alussa se oli 68: 35, marraskuun 22 päivänä, jolloin se oli alimmillaan, 41: 90 ja vuoden lopussa 44: 80.

Lainananto.

Maamme rahaoloissa tapahtui v. 1933 huomattava helpponeminen. Niinpä Suomen Pankin kotimaisen lainanannon eri lajeissa voidaan todeta vähennystä. Suurin tämä vähennys oli rediskonttauksissa, joiden määrä vuoden alussa oli 301.1 milj.

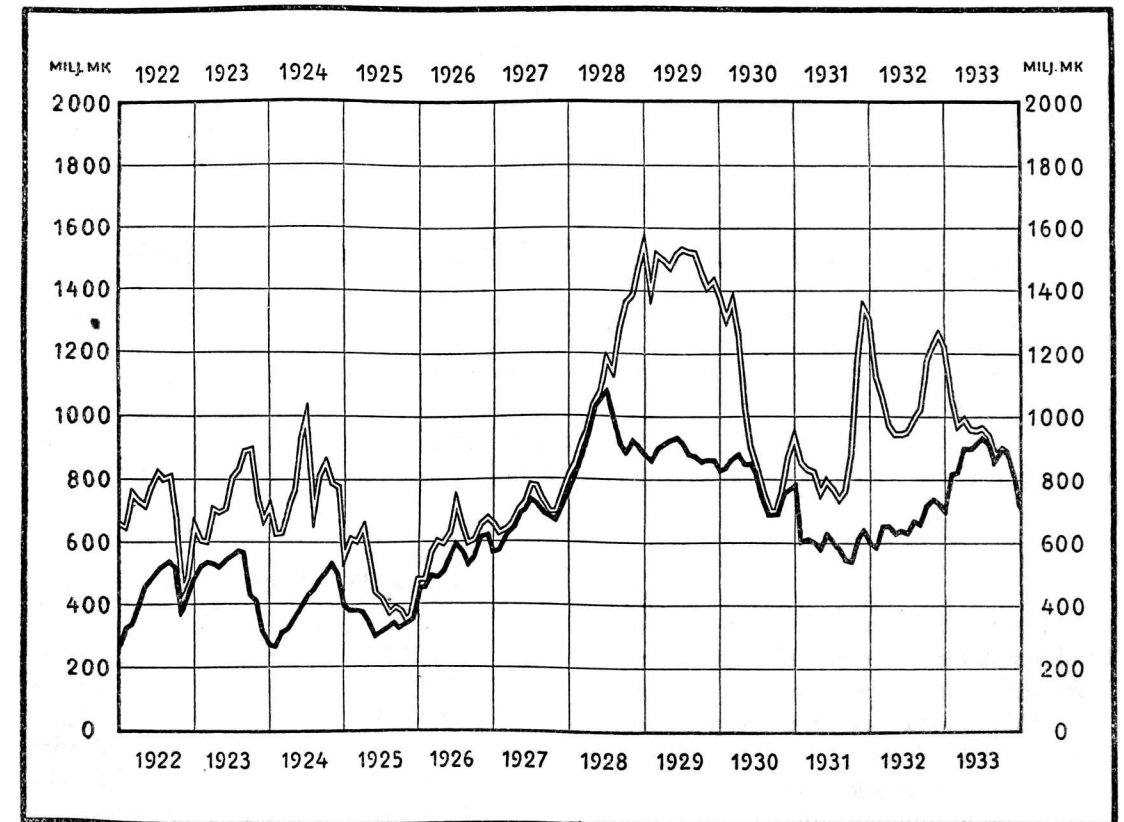
mk, mutta jotka yksityispankkien kassavarojen lisääntyessä lakkasivat vuoden lopulla kokonaan. Suoraan diskontattujen vekselien määrä oli vuoden alussa 701.7 milj. mk, väheni sitten tammikuulla, kohosi jälleen heinäkuuhun saakka, mutta väheni jälleen hiukan vaihdellen 574.8 milj. markkaan vuoden lopussa. Hypoteekkilainat vähenivät noin puoleen ja kassakrediitiivit jonkin verran.

Pankin koko kotimainen lainananto oli vuoden alussa 1,218.2 milj. mk ja vuoden lopussa 715.6 milj. mk, joten vähennys oli 502.6 milj. mk eli 41.3 %.

Pankin kotimaisen lainanannon kokonaismäärä oli vuoden lopussa vähemmän kuin puolet vuosina 1928 ja 1929 saavutetuista korkeimmista määristä. Kotimaisen

lainanannon korkein kuukauden lopussa laskettu määrä oli nim. v. 1928 1,556 milj., v. 1929 1,533 milj., v. 1930 1,372 milj., v. 1931 1,349 milj. ja v. 1932 1,259 milj. mk. Pankin lainananto oli kuitenkin, huomattavasta vähennyksestä huolimatta, viime vuoden lopussa vielä sillä tasolla, mihin sen vuotuiset korkeimmat määrät yleensä aikaisempina säännöllisinä vuosina kohosivat. Lainananto liiketoimintaan ylitti nimittäin ennen vuotta 1928 vain kerran, s. o. v. 1924, miljoardin, mutta kohosi muuten korkeimmillaan 700—900 milj. markkaan.

Pankin kotimaisen lainanannon eri lajien sekä kokonaismäärän kuukausittainen vaihtelu v. 1933 näkyy seuraavasta taulukosta:

Suomen Pankin lainananto liiketoimintaan vv. 1922—33. Alempi viiva: välitön, ylempi: koko lainananto.

Suomen Pankin kotimainen lainananto vuonna 1933.

Kuukauden loppu	Vekselit milj. mk	Hypot. lainat milj. mk	Kassakredi- tiivit milj. mk	Rediskont- taukset milj. mk	Yhteensä milj. mk
1932					
Joulukuu	701.6	99.7	115.8	301.1	1,218.2
1933					
Tammikuu	617.0	93.0	109.0	238.8	1 057.8
Helmikuu	635.8	73.1	114.0	147.2	970.1
Maaliskuu	689.2	93.1	116.3	95.5	994.1
Huhtikuu	697.5	91.1	112.4	61.8	962.8
Toukokuu	705.2	95.0	113.6	44.1	957.9
Kesäkuu	725.0	97.6	110.2	31.9	964.7
Heinäkuu	732.5	82.3	104.2	23.1	942.1
Elokuu	689.5	81.7	91.2	13.2	875.6
Syyskuu	696.1	85.1	108.2	5.6	895.0
Lokakuu	709.4	78.0	102.1	—	889.5
Marraskuu	679.3	49.5	88.9	—	817.7
Joulukuu	574.8	50.5	90.3	—	715.6

Vuoden päättyessä Pankin salkussa oli kotimaisia vekseleitä 574.8 milj. mk, kuten jo on mainittu, kaikki suoraan diskontattuja. Vekselit muodostivat niin ollen 80.3 % Pankin kotimaisesta lainanannosta.

Edellisen vuoden päättyessä vastaava luku oli 82.3 %.

Pankin suoraan diskonttaamista vekseleistä oli prosenteissa:

	³¹ / ₁₂ 1925	³¹ / ₁₂ 1926	³¹ / ₁₂ 1927	³¹ / ₁₂ 1928	³¹ / ₁₂ 1929	³¹ / ₁₂ 1930	³¹ / ₁₂ 1931	³¹ / ₁₂ 1932	³⁰ / ₁₂ 1933
vientiteollisuuden vekseleitä	35.87	46.12	53.86	55.82	59.07	63.02	64.41	65.47	78.53
kotimarkkinateollisuuden vekseleitä	23.39	14.66	15.77	16.99	14.77	13.12	16.15	16.44	10.18
kauppaliikkeiden vekseleitä	36.76	37.44	28.82	24.80	24.11	21.38	17.82	16.46	10.29
muita vekseleitä ..	3.98	1.78	1.55	2.39	2.05	2.48	1.62	1.63	1.00

Korkomäärät.

Raha-aseman helpponeminen ja vakaantuminen on tehnyt mahdolliseksi diskonttokoron alentamisen varsin nopeassa tahdissa.

Kultakannasta luopumisen yhteydessä korkomääriä oli pakko korottaa niin, että alimmaksi diskonttokoroksi tuli 9 %. Runsaan kahden vuoden aikana tämä määrä on alentunut puoleen.

Vuoden 1933 alkaessa alin diskonttokorko oli vielä 6 ½ %. Vuoden aikana diskonttokorkoja alennettiin neljä kertaa, puoli prosenttia kerrallaan, joten vuoden päättyessä alin korkomäärä oli 4 ½ %, missä se edelleenkin on. Tässä määrässä alin korko on ollut viimeksi vuosina 1911—1912, ja tätä alempana se on ollut vain harvoin, viimeksi v. 1896.

Setelistö.

Rahaolojen vakaantuminen ja hiljaksen tapahtuva talouden elpyminen kuvastuu myös Pankin setelistön kehityksessä.

Sensijaan että setelistö vielä v. 1932 osoitti jatkuvaa taipumusta supistua, oli siinä v. 1933 havaittavissa päinvastaisia tendenssejä. Setelistö oli vuoden alussa 1,085.3 milj. mk, väheni jonkin verran tammikuulla saavuttaen sanotun kuun 23 päivänä vuoden pienimmän määränsä 992.8 milj. mk, mutta kasvoi sitten helmi—maaliskuulla tuntuvasti, väheni jälleen

heinäkuuhun saakka, kasvaen sitten vuoden loppuun korkeimpaan määräänsä, 1,183.6 milj. markkaan. Edellisen vuoden määriin verraten setelistö kasvoi kuukausi kuukaudelta, ja elokuussa setelikäyrä leikasi edellisen vuoden setelikäyrää. Vuoden lopussa setelistö oli siis 98.3 milj. mk suurempi kuin vuoden alussa.

Seuraavasta yhdistelmästä näkyy, kuinka paljon Pankilla oli vuoden 1932 päättyessä ja viime vuoden kunkin neljänneksen lopussa niitä varoja, joita vastaan Pankki on oikeutettu antamaan seteleitä:

	³¹ / ₁₂ 1932 milj. mk	³¹ / ₃ 1933 milj. mk	³⁰ / ₆ 1933 milj. mk	³⁰ / ₉ 1933 milj. mk	³⁰ / ₁₂ 1933 milj. mk
Kultakassa	304.4	304.4	308.8	322.6	322.6
Ulkom. kirjeenvaihtajat	314.2	581.9	571.2	671.0	954.0
Ulkom. krediitit	191.0	191.0	191.0	191.0	—
Ulkom. vekseleitä	236.0	335.5	329.2	248.6	371.0
Ulkom. obligatioita	—	—	—	—	—
Korkolippuja ja ulkom. seteleitä ..	1.6	1.3	1.1	1.4	1.7
Kotimaisia vekseleitä	1,002.7	784.7	756.9	701.8	574.8
Yhteensä	2,049.9	2,198.8	2,158.2	2,136.4	2,224.1

Ensisijaisen setelikatteen (kultakassan ja ulkomaisten valuuttain) määrän suhde vaadittaessa maksettaviin sitoumuksiin vahvistui kuluneena vuonna huomattavasti. Tämä suhde oli vuoden 1931 lopussa 46.1 % ja vuoden 1932 lopussa 55.2 %. Mutta viime vuoden päättyessä ensisijainen setelikate oli 80.6 % vaadittaessa maksettavista sitoumuksista. Jos tarkastetaan vaadittaessa maksettavain sitoumusten tärkeintä osaa, setelistöä, havaitaan, että ensisijainen setelikate yksinään ylitti vuoden lopussa setelistön määrän, ollen 107.9 % setelistöstä, kun tämä suhde edellisen vuoden lopussa oli 74.6 % ja sitä edellisen 55.4 %. Tämä suotuisa kehitys johtuu pääasiassa valuuttavaraston kasvusta. Kultakassa oli viime vuoden päättyessä vain 18 milj. mk suurempi kuin vuotta aikaisemmin, mutta valuuttavarasto sen

sijaan 452 milj. mk suurempi. Kun setelistön kasvu oli vain 98 miljoonaa ja muiden vaadittaessa maksettavain sitoumusten sitäkin vähäisempi, oli seurauksena katesuhteen kehittyminen niin vahvaksi kuin edellä on mainittu.

Setelinanto-oikeus, vähennystä puuttuvan lisäkateen vuoksi tekemättä, on v. 1933 vaihdellut 2,476.6 milj. markan (30/12) ja 2,023.5 milj. markan (7/1) välillä. Vastaava käyttämätön setelinanto-oikeus on vaihdellut 819.3 milj. markasta (30/12) 511.7 milj. markkaan (28/2). Nämä määrät olivat, edellinen 33.3 ja jälkimmäinen 22.5 % koko setelinanto-oikeudesta.

Seuraavassa on tarkemmin verrattu Pankin setelinanto-oikeutta ja sen käyttöä viime vuoden lopussa vastaavaan tilaan edellisen vuoden päättyessä.